

نورۇل يوردى

نۇرۇل اوجاقلارنىڭ ناسر افشارى بايلىق مجموعه در

جلد : 2 — 22

ايلول 1928
اون يىلدىن بېرى

صافى : 9 — 203

كوتاهى چىنجىلىكى مەقئدە

ئومى مەزمۇنات: كوتاهى چىنجىلىكى مەقئدە
اقتصادى و بىدىي نۇقتە نۇزدن جىمۇعە و غىزەلرە
اللى سەنەدە نفاست و فىاتجە بوراجە رقابت قىطعيا
قابىن اولاماي جىق سورتەدە ، مەئاديا و رودى .

نەزىر:

چوبانك تحسرى

بىستەلر كىن تور كوى طاشلىقئەدە چاغلانلار ،
اوبىدور و ردىم سىسى صولرك آھىكئە ...
اونوتوردى دردىنى يانمەدە ، آغلانلار
شمشك كى قاقھاقھام يايىلىردى انكئە ..
طانىازدم عمر مەدە : درد نەدر ، ألم نەدر ؟
مورسونبولوداغلرەدە كودەركىن قوبونوى .
صورمايك شىمدى بىكا كوزومەدەكى نەم نەدر ؟
غرىبتك دەمىر قولۇ بوكدى بوبلە بونوى ..
بىن سوروى ترك ايتىم اويدومەدە ايل سوزونە
جىنتىدن چوق شىرىندى دىوارى ايسلى ئویم ..
بىكزە بور آجى عمرم بىر وطن ئوكسوزونە ،
كون كچىكجە آرئىور ، اكسىلمە بور آلەویم ..
نە ئىروت ، نە احتشام ، نەدە يالدىزلى سىراى :
دوردورما بور هېچ ىرى دردىمك صوك خېزىجى .
بىكلە بورم ھەركىچە ألمدە كوموش بىر ياي ،
ووروب اولدورمك اېچىن نىشەمك خىرسىزىجى .
كرىلن سىكىرلرم سىزلا بور آجى آجى ،
چىقامادم اېچىندىن بو چىلىكدىن چىنرك .
ايسنەمەم سىزك اولسون شىرك الماس تاجى ؛
بىكا نىشەمى وىرك ، بىكا نىشەمى وىرك !
بىر بولمازدى كوكلومەدە بو يانماجى سە وكىلر ،
اوطورور بىر درەدە قاوالى چالاردم .
سويلردم سوكودلرە دردىمى بىرر بىرر .
اوزماندە سىزلار سا قىلچى پارچالاردم .
صارىچەلى اوغلى
عارف مەكت

2 — اوستە و عملە
بومىلەلر نىك ، اوتوز قىرق
سەنە اولكى اجرتلرە نىسبە ،
برقاچ مىثل ترقى ايتەسى .
3 — فارىقالرك
كلىتەلەر حائىز رغبات و ترقىات
اولدوغى زمانلرەدە معمولات
واقىقە اكترىتەلە بىرنىجى
نوع مەعدنە منحصىر و ايكىنجى
نوع مەعدنك استىمالىدە
پك نادىر ايكىن بىرنىجى نوع
مەعدنك استىمالى رقتە
رقتە آزالوب معمولات
حاصىرەنك ھەمان ايكىنجى نوع
مەعدنە انحصار ايتىمى بىرنىجى
نوع مەعدنك استىمالى آتجاق
معمولات مەلەبىنى اوتەدەن بىرى
بالدات ويا بالواسطە فرق
و تىمىز ايدەنلرك نظارت
مەئادىلەلرى تىختىندە و صورت
مخصوصەدە سىپارشلر نىدن
عبارت قىلماسى ، بىرنىجى نوع
مەعدنك ايكىنجى نوع مەعدنە نىسبە
عملیات و قىيدات كلىيە مەحتاج
اولماسى . [*]

4 — صوك زمانلرەدە
چىنجىلىكى انحصارلر نىنە
آلان ارمنىلرك توركلردىن
اوستە و عملە تىشىدىر مەك
ايسنەمەلرى .

برچوق مقالهلر يازىلشدر .
بىزدە كىتەپخانە جىلك ھىوز
پك ابتدائى سوبەدە اولد .
بىغىدن آورو پادەكى كى
دە آل قاتالوغلر بىر قاچ
ساعت آراشدر مقاله بولرك
تدوینە مەكان بوقدر . بونون
بو مقالهلرك مطالعە سىندىن
بالخاصە ايكى نىجە استىراج
ايدىلە بىلەر .

1 — اسكى نفاستەدە
اثر چىقارامورز .
2 — چىنجىلىك جدى
تەلەككەدەدر .

كوتاهى مەصرفى فوئاد
باشانك بروسە والى
مەاونى مەالدىن بىكە كوندىر .
دىبى بىر راپورك صورتى
كوتاهى مەعارف مەدىرى
شكرى بك لطف ايتدىلر .
بوراپورە كورە كونا
ھىدەدە اوچ عصر اول
اوچ يوزى مەجاوز چىنى
اىمالاتخانەسى وارمىش .
(210) تارىختەدە اىمالات
تخانىلرك عددى يوزە
اىمىش . (1920) سەنەلر .
ىنە دوغرو حافظە امىن
و ھاجى مىناسىيان افندىلرك
اىمالاتخانىلرەدە قانچىلر .

فوئاد باشا چىنجىلىككەدى انخطاطى زىردەكى اسبابە
عەلف ايتەككەدەدر :

1 — آوروپا معمولات متنوعە سىنك قىرق ،

[*] فوئاد باشانك ايكىنجى مەعدن غىوائى و بىردىكى مەعدن
جىن حەدىدى قوارتزدىر . بىرنىجى نوع مەعدنلرە جىن حەدىد
داھا آزدىر . ياخود ھېچ بوقدر .

بیلدیرمشلردر ، کوتاهیهدکی بوکونکی طرز ملی (اورتان) دن خارجه چیقاماز . وفرونلر شکل حاضريله داها ته یز مال چیقارمه مساعد ده کیلدزلر . آیریمجه هیچ قیرجه ملوتاسنی بیلیمه یقیرلر چالیشدیر . بلمده وبونلر برآز اوکره ندکدن صوکرانه وله ندرک اعمالاغانه لری ترک ایتمکده درلر .

حال حاضرده کوتاهیهد اوچ فابریقه موجوددر .
1 — عزم وثبات فابریقه سی اولوب محمد بکک اداره سنده در . محمد بک چینیجیلکده چکر دکدن بیتشمه در ، اسکی وساطله چالیشمقده در .

2 — شرق چینی فابریقه سی : رفعت ، صادق ، حسن تحسین بکارک تعبشله وجوده کلش بر شرکت حالده در . عصری آلات وادواتله چالیشمقده در .

3 — چینی ایشلری تورک آنویه شرکتی سرمایه سنک کفایتسز لکی یوزندن بر فترت دوری کچیرمکده در . (عزم وثبات) چینی فابریقه سی صاحبی محمد بک تورک چینیجیلکدنک استقبالی پاولاق کوروپور . اسکی لعل رنکی سر جان قیرمیزسی نك هنوز بولونغاندیغی اعترافله برابر قاپارتما چینی اعمالی کی بعض ساحه لرده بوکونکی چینیجیلکدنک اسکی چینیجیلکده فائق اولدیغی ادعا وبعض نمونلری اراشه ایدیور . محمد بک ردوس چینیلرنده کی مقبول قیرمیزی رنکی اورانک آشی طوپراغنک ترکیبه عطف ایدیور .

یونانستان وقدسده برر چینی فابریقه سنک تأسیس ایدلیدی و کوتاهیهد طوپراغنندن دهالی طوپراق بولدقلری فقط هنوز کوتاهیهد درجه سنده اعماله موفق اولمادقلری محمد بکک افاده سندن اوکره نیورز . چینیجیلکدنک اساسی تشکیل ایدن چاقاق طاشی دنیانک هر طرفنده مبدولا بولوندوغندن چینی فابریقه سی هر مملکتده قوروله یایلر .

محمد بک رسمی بتالرایچین چینی سیارشی صورتیله حکومتکده ظهیر اولماسنی تمی ایدیور .

مسجد اقصی نك چینیلری یاغنی ایچین [مجلس اعلی شرعی الاسلامی] ایله عزم وثبات چینی فابریقه سی آراسنده مذاکرات جریان ایتش مجلس محمد بکی قدسه جلب ایلمش . مسجد اقصی ده یایلاچق چینیلرک بدل کشفی (18720) انگلیز لیراسی کی اهمیتلی بریکون ملوتویورمش . چینیلری قدسده تأسیس ایده جکلری بر فابریقه ده اعمال شرطیله یوایشی محمد بکک عهدسده براقق ایسته مشلر . محمد بک سوریه به برشمک تکلیفی قبول ایتمه مشدر .

5 — آوروپاده منتظم فابریقه لر اولدوغی حالده کوتاهیهد حرارت لازمه جه موازنه سز کار قدیم وغیر منتظم فرون ، آیاقله تدویر اولونور عنندی چرخلرک وکاملا سسی وعمله محتاج بر طاقم آلات ادوات غیر منتظمه نك استعمالی .

شرق چینی فابریقه سنک اشراپتدیکی قاتالوغک تاریخچه قسمنده چینیجیلکدنک تدبیری باشده اسکی صنعتکارلرک صنعتی سرعده ایده رک کندیلرینه انحصار ایتدیرملرینه و بوسری افشا ایتمه ملرینه عطف اولونمقده در .

چینیجیلک حقنده آوروپاده اساسلی تدقیقاتده بولونان و تجربه لر اوغرینه بویوک مادی فداکارلار اختیار ایدن نوری پاشا چینیجیلکدن حقنده زیبرده کی بیاناتده بولوندیلر :

آوروپا طرزنده ای مال چیقاره بیلیمک ایچین باشده آوروپا خاموربو بولوب ترکیب ایتمک لازمدر . اوندن صوکرانی ماکنه وفنی فرونلره احتیاج واردر . خامور و اویغون (صر) بولونادن فنی ماکنه وفنی فرون قورومقده در برایش چیقاماز .

(کوتاهیهد چینی شرکتی) کوتاهیهد جوارنده کی اینجیک طوپراغی ، اوپال قوارنرکی اسکی چینیجیلرک قوللاندقلری جنسندن داها اعلا مالزیه یی بولمشدر . ایش ماکنه وفنلری قوراجاق سرمایه یی قویوب ایشه باشلامقده در . آوروپا اصولی اعمالنده اوافاقدن باشلاوبوب بویوتک اولماز . دوز ، بیاض دیوار چینیسی اعمال ایدن بر فابریقه ییمیه لاقلا اونی بیک چیقارمالی درکه پاشایه بیلسین . برلی اعمالانک داخلی صریفانی بر شرکتی پاشا ناماز . فوق الماده ته میز و کوزهل ماللر چیقاریلدیغی تقدیرده خارجه ده مشتری بولق چوق محتملدر . بوکون کوتاهیهد کی اوسته لر یالکیز پراتیک اولارق بابادن اولاده قالم یاکلش اصوللار اوزرنده چالیشمقده درلر . (فرونلرده آله وی دوغروندن دوغرویه اشیا ایله تماسه بر اقیلر .

صیرک ایچنه یاپیشسین دیبه اون قاتارلر . یالکیز چام آله وینک استعمالی بیلرلر الخ) . تورکیه ده چینیجیلکدنک ایلر یله مه سنی تأمین ایچین مطلق بر مکتب آچق لازمدر . بوندن درت سنه اول کوتاهیهد کوب اعمالاغانه لری زیارت ایدن آلمانیا نك بونسلاو چینی مکتبی مدیری پروفور وکیما دوقتوری Berdel کوتاهیهد بر مکتب آچیلدیغی تقدیرده اداره سنی درعهده به حاضر اولدوغنی

سپارش هنوز یاپیلمادینی جهتله بو خصوصده صلاحیتدار مقاملرک توسطی فائدهلی اولورقناعتنده یز. چینی فابریقالرینک معمولاتی، استانبول آجنته لکی واسطه سیله، بالخاصه رومانی، ردوس، آلمانیا، ایتالیا و آمریقایه سوق اولونمقده در.

آوروپایلرک اسکی نقشلری ترجیح ایتدکاری حالده برلی اهلاینک یکی موبتولره میل ایتدیکنی بنه عمد بکک افاده سندن اوکره نیورز.

چینی نك صورت امضاری: چینی اعمالنده

قوللانیلان خامور طبیعتده حاضر اولارق بولونمادیغندن اون حالته کتیریلن چاقاق طاشی ایله کیلک رنست دائرة سنده ترکیبه احتیاج واردور. بوت ترکیب معاملیه سی آوروپاده کیمبوی تحلیللره مراجعتله یاپیلدینی حالده بزده کوره لکه تبعاً برقرارینی بولق صورتیه وجوده کتیرلمکده در. اشیایه ایسته نیلدیکی شکلی ویرمه که (جسم طومنه) ده نیر.

جسم طومنه چرخ ویا ماکنه ده دوندورمک یاخود دوکک اصولیه یاپیلمقده در. هیکلرده موده ل آتق اصولنه مراجعت اولونور.

تورکبه ده خامور، ده میر مرکباتی حائز کیله احضار اولوندوغندن یاقبلدینی زمان طوغله رنکی چیقوردی وونی بیاضلاتق ایچین «emgobe» «آستار» قوللانیلیر، تکرار برکره داها یاقیلیردی. چینیچیلک حقنده آوروپاده تدقیقانه بولونان نوری پاشا، یاندقن صوکراده بیاضلانی محافظه ایدن خامورله چالیشمایه ماشلادی. بوسورتله جسم طومنه دن

وآستاردن صوکرکی یاقه اقتصاد ایدیلوردی. جسم خاملانقندن یعنی فرونده یاندقن صوکر رسم دائرة سنده چالیشان قیزلر طرفندن ایسته نیلن ثوره کار ورنگلرک (تخیررلنمسی) و بویانماسی یاپیلیر. glasure صیرجه «ایله مامله» کورور و صوکنجی دفعه آتسه کوسته ریلیر.

فرونلرده بردن استفاده ایچین جسملر اوست اوسته ییغیلیر و بر لرینه یاپیشمالرینی تأمین ایچین ده طاباچه، پایه تعبیر اولونان دستکاردن استفاده ایدیلیر.

فرونده صاری چامک آله وی (5-6) متره یه یوکسلدیکندن مذکور آغاچ دیکر لرینه ترجیح ایدیلنکده در. فرونده، شرائط لازمه یی تأمین شرطیه، کومور یاقق ده ممکندر.

مجارستانده پروفورژولنائی نك سیسته می اولارق معروف اولان، یاقیلیرکن دومان ورمه صورتیه چینی به آلتون کول رنکی ویرن، اصول بزده هنوز تعم ایتمه مشدر. معارف وکالت جلیله سنک مکتبلره صنایع بزینیه تدریساتی ادخال ایدیشی ملی صنایع مزده خیری بر دور آچه جقدر. صنایع ملییه یی انکشاف مقصدیه، کوتاهییه ده برچینیچیلک مکتبی کاشادینه متعلق خبرلرک بو محیط اهلایمی طرفندن بویوک بر علاقه ایله تعقیب اولوندوغنی مشاهده ایتدم. بارلاق عنعنه سی اولان و مملکت ایچین مهم بر واردات منبی اولاجنی شبهه سز بولونان چینیچیلک قورتارلمسی، خالیجیلق، میوه جیلک، توننجیلک کبی، بر دولت مسئله سی اولارق تلقیسیله آنجا ق ممکندر.

